

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри соціології *Л. В. Лохвицькою*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 2 від 05.10.07).

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Лохвицька Л. В. Методичні матеріали до семінарських занять з дисципліни “Основи соціальної політики” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 26 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, плани семінарських занять, питання для самоконтролю, додатки, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Основи соціальної політики” — одна з базових для опанування знаннями та навичками з фахової підготовки. Вона знайомить з основними поняттями соціальної політики.

Соціальна політика є, по-перше, важливим напрямом внутрішньої політики будь-якої держави, спрямованим на збереження соціальної стабільності; по-друге, соціальним інститутом, завданням якого є відтворення соціальної структури з метою самозбереження; по-третє, системою, утвореною взаємозв'язком між формальними інститутами, що відповідають за розроблення та реалізацію політичних заходів, політичними партіями і зацікавленими групами, а також зв'язком між потребами, законами, службами, послугами, результатами впровадження програм. Тобто, соціальна політика розглядається як діяльність держави в таких сферах, як соціальний захист, зайнятість, охорона здоров'я, житлова політика, освіта, спрямована на розв'язання соціальних проблем і створення умов для задоволення соціальних потреб та інтересів людей.

Завдання курсу: дати уявлення про основні моделі соціального захисту, передумови та чинники формування соціальної політики; інструменти, документальну базу соціальної політики; інституції, які займаються розробкою та впровадженням соціальної політики; ознайомити з джерелами та методами фінансування соціальної сфери.

Мета вивчення дисципліни — навчити студентів працювати із законодавчими документами в галузі соціальної політики, прищепити вміння аналізувати сучасні тенденції у розвитку соціальної сфери нашої держави, сформувати критичне мислення щодо опанування основними категоріями соціальної політики.

Винесені на самостійне опрацювання питання семінарських занять мають бути ретельно підготовлені (подається перелік рекомендованої літератури); доцільно здійснити самоперевірку, даючи відповіді на запропоновані контрольні питання.

Окрім цього, студенти готують реферат (письмову роботу).

Тема реферату (письмової роботи) може бути обрана відповідно до:

- сфер компетенції соціальної політики — соціальний захист, зайнятість, охорона здоров'я, освіта, житлова сфера;
- об'єкта соціальної політики — все населення країни або окрема група (прошарок населення — діти, діти-сироти, молодь, жінки,

- сім'ї з дітьми, люди похилого віку, інваліди, особи, які повернулися з місць позбавлення волі, біженці тощо;
- проблем, що вирішує соціальна політика — бідність, безпритульність, безробіття, соціальні утискування або невідгідні умови тощо ¹.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Вступ до соціальної політики

Основні питання для обговорення

1. Трагування понять “політика”, “політичний процес”.
2. Предмет соціальної політики.
3. Взаємозв'язок соціальної політики з іншими соціальними науками.
4. Об'єкт та суб'єкт соціальної політики.
5. Фокус соціальної політики.

Ключові поняття: політика, державна політика, політичний процес, учасники політичного процесу, соціальна політика, характерні риси соціальної політики, мета соціальної політики, завдання соціальної політики, поле діяльності соціальної політики, сфери діяльності соціальної політики, об'єкт соціальної політики, суб'єкт соціальної політики, фокус соціальної політики.

Перелік питань для дискусії

1. Що таке державна політика?
2. Яка різниця між вивченням політики як об'єкта політології та соціальної державної політики?
3. З яких етапів складається політичний процес?
4. Хто є учасниками політичного процесу?
5. Якою може бути роль кожного з учасників у політичному процесі?

Теми рефератів

1. Основні риси соціально-орієнтованої держави.

¹ *Іванова О. Л.* Соціальна політика: теоретичні аспекти: Курс лекцій. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2003. — С. 104.

2. Демократія та соціальна орієнтованість держави як мета сучасного розвитку українства.
3. Вплив перехідного періоду та сучасного стану української держави на соціальну політику в Україні.
4. Основні напрями та пріоритети соціальної політики в сучасній Україні.

Література: основна [1; 6; 8–10; 14; 15; 21; 26; 27; 30];
додаткова [38; 47; 49]

Тема 2. Передумови та чинники формування соціальної політики

Основні питання для обговорення

1. Ціннісні передумови.
2. Культурні передумови.
3. Політичні передумови.
4. Соціально-демографічні передумови. Демографічна ситуація. Демографічні тенденції, фактори, що вплинули на їх формування. Особливості формування соціальної політики залежно від соціально-демографічної ситуації.
5. Економічні передумови. Вплив економічного стану в країні на розвиток соціальної сфери.

Ключові поняття: історичні передумови, ціннісні передумови, політичні передумови, географічні (територіальні) передумови, культурні передумови, економічні передумови, соціально-демографічні передумови, медико-соціальні передумови; чинники формування соціальної політики; об'єктивні умови, суб'єктивні умови.

Перелік питань для дискусії

1. Яка мета соціальної політики?
2. Які чинники формування соціальної політики в Україні?
3. Яке значення для соціальної політики мають аналіз та оцінка потреб населення?
4. Чи є попит на сучасному етапі розвитку нашої державності на соціальні програми?
5. Наведіть приклади спрямування соціальної політики на причини проблеми та на її наслідки?

Теми рефератів

1. Соціальна політика і соціальний захист людей з обмеженими функціональними можливостями в Україні.
2. Соціальна політика як соціальний захист дітей в Україні.
3. Характеристика молодіжної соціальної політики в Україні.
4. Особливості гендерної політики як складової соціальної політики в Україні.

Література: основна [1; 3; 6; 8–10; 14; 15; 22; 27; 30];
додаткова [39; 46; 47]

Тема 3. Складові соціальної політики

Основні питання для обговорення

1. Характеристика інституційної системи соціальної політики.
2. Документальна база соціальної політики України.
3. Організація соціального захисту.
4. Фінансування соціальної політики.
5. Інструменти соціальної політики.

Ключові поняття: класифікація нормативно-правових актів; групи документів, що визначають державну соціальну політику та її реалізацію; інституційна база соціальної політики, організаційні рівні інституцій, відомча мережа; детектори соціальної політики, ефектори соціальної політики, субсидії, фінансові трансферти.

Перелік питань для дискусії

1. Які особливості основних складових соціальної політики української держави?
2. Які ресурси та джерела фінансування соціальної політики в Україні?
3. У чому полягає сутність методів фінансування соціальної політики на сучасному етапі?
4. Чи є дієвими чинні інструменти соціальної політики?
5. Які є шляхи підвищення ефективності організаційно-функціонального механізму реалізації соціальної політики?

Теми рефератів

1. Тенденції у виборі та використанні інструментів політики в соціальній сфері в Україні.

2. Класифікація інструментів соціальної політики.
3. Інструменти, що використовують фінансові документи.

Література: основна [1; 8–10; 14; 15; 20; 24; 27];
додаткова [38; 40; 44; 47]

Тема 4. Системи соціального захисту

Основні питання для обговорення

1. Розвиток державних систем соціального захисту.
2. Види соціальної допомоги.
3. Види соціального страхування.
4. Побудова та опис системи соціального захисту в Україні.
5. Порівняння систем соціального захисту.

Ключові поняття: соціальний захист, соціальна безпека, гарантії соціального захисту, мета соціального захисту, спрямованість соціального захисту, соціальне забезпечення, адресність допомоги, напрями соціального захисту, соціальне страхування.

Перелік питань для дискусії

1. У чому полягає сутність системи соціального захисту населення в Україні?
2. Як здійснюється вибір виду та форми соціальної допомоги?
3. Що таке універсальність та вибірковість соціальної допомоги?
4. Які критерії відбору отримувачів допомоги?
5. Який механізм надання державних соціальних гарантій та соціального страхування?

Теми рефератів

1. Проблема продуктивної зайнятості населення.
2. Політика оплати праці в Україні.
3. Політика соціального захисту людей похилого віку в Україні.
4. Адресна підтримка соціально незахищених верств населення.
5. Актуальні завдання пенсійної реформи.

Література: основна [8; 9; 21; 26; 27];
додаткова [35; 38; 46; 47].

Тема 5. Політика подолання бідності

Основні питання для обговорення

1. Поняття бідності та малозабезпеченості.
2. Теорії визначення бідності та малозабезпеченості.
3. Поняття і характеристика прожиткового мінімуму.
4. Визначення і вимірювання бідності та малозабезпеченості.
5. Політика подолання бідності в Україні.

Ключові поняття: бідність, малозабезпеченість, межа та вимірювання бідності, рівень бідності, глибина бідності, категорії отримувачів допомоги, прожитковий мінімум.

Перелік питань для дискусії

1. Які існують стратегії подолання бідності на сучасному етапі розвитку української державності?
2. Чи є бідність в Україні? Охарактеризуйте власну точку зору на цей процес.
3. Які групи населення є найуразливішими в нашому суспільстві і чому?
4. Як здійснюється політика подолання бідності в нашій країні.
5. Які найоптимальніші шляхи подолання бідності? Обґрунтуйте своє бачення розв'язання зазначеної проблеми.

Теми рефератів

1. Бідність як найскладніша сучасна українська проблема.
2. Подолання бідності в Україні як запорука ефективної соціальної політики держави.
3. Зміцнення позицій середнього класу як мета соціальної політики держави.

Література: основна [2; 5; 8; 12; 13; 26];
додаткова [34; 37; 40; 42; 48]

Тема 6. Політика зайнятості

Основні питання для обговорення

1. Поняття ринку праці.
2. Моделі ринку праці.
3. Види зайнятості.

4. Історичні передумови та особливості сфери зайнятості в Україні.
5. Поняття безробіття та його види.

Ключові поняття: зайнятість, оподаткування, страхування, винагороди, приватна благодійність, кредит, субвенції, субсидії, гранти, безробіття, інвалідність, пенсії.

Перелік питань для дискусії

1. Який сучасний стан на ринку праці в Україні?
2. У чому полягає політика регулювання зайнятості?
3. Які існують програми зайнятості в нашій державі?
4. Як здійснюється фінансування політики зайнятості на сучасному етапі?
5. Що включає поняття соціального страхування на випадок безробіття? Яка існує допомога на випадок безробіття?

Теми рефератів

1. Політика зайнятості в Україні та Німеччині: порівняльні аспекти.
2. Порівняння систем соціального страхування в Україні та Ізраїлі.
3. Характеристика соціальної допомоги згідно з Міжнародним бюро праці.

Література: основна [2; 4; 5; 13; 16; 17; 19; 23; 26; 29; 31];
додаткова [33; 36; 37; 40; 48]

Тема 7. Політика охорони здоров'я

Основні питання для обговорення

1. Медико-демографічні передумови формування політики охорони здоров'я.
2. Стратегії політики охорони здоров'я.
3. Заклади охорони здоров'я.
4. Фінансування сфери охорони здоров'я. Медичне страхування.
5. Політика охорони здоров'я населення України.

Ключові поняття: сфера охорони здоров'я, медичні цінності, демографічні умови, стратегічні завдання охорони здоров'я, заклади охорони здоров'я, засоби медичного страхування.

Перелік питань для дискусії

1. Які основні тенденції в політиці охорони здоров'я на сучасному етапі розвитку української державності?
2. Яка роль соціальної політики як чинника реалізації репродуктивної функції сім'ї?
3. Яке ваше ставлення до питання медичного страхування?
4. Які існують програми поліпшення стану здоров'я української нації?
5. Які програми щодо збереження і зміцнення здоров'я іноземних держав ви вважаєте взірцем для наслідування?

Теми рефератів

1. Охорона здоров'я населення та демографічна політика.
2. Особливості політики охорони психічного здоров'я населення в Україні та Швеції.
3. Соціальна політика як чинник реалізації репродуктивної функції сім'ї на сучасному етапі розвитку української держави.

Література: основна [5; 7; 12; 22; 25; 26];
додаткова [39; 41; 43]

Тема 8. Політика в галузі освіти

Основні питання для обговорення

1. Завдання політики в галузі освіти.
2. Структура освіти.
3. Заклади освіти.
4. Державна політика в галузі освіти в Україні.
5. Програми поліпшення якості освіти в Україні.

Ключові поняття: освіта, навчання, складові сфери освіти, навчально-виховні заклади, мета і завдання освіти, напрями освітнього простору, якість освіти, результативність освіти.

Перелік питань для дискусії

1. Які інструменти соціальної політики в галузі освіти є дієвими на сучасному етапі розвитку суспільства?
2. Які інструменти соціальної політики в галузі освіти можна застосовувати додатково для її поліпшення?

3. Соціальна освітня політика яких зарубіжних країн є прийнятною для нашої держави і чому?
4. Які вбачаєте шляхи удосконалення політики в галузі освіти?
5. Які освітні програми є виправданими і перевіреними часом?

Теми рефератів

1. Завдання соціальної політики в галузі освіти.
2. Реалізація державної політики в галузі освіти в Україні.
3. Молодь у сфері соціальної політики держави.
4. Характеристика молодіжної соціальної політики в Україні.

Література: основна [5; 11; 21; 22; 25; 26; 28; 32];
додаткова [39; 50]

Тема 9. Житлова політика

Основні питання для обговорення

1. Оцінка ситуації в житловій сфері.
2. Проблема безпритульності.
3. Житлове кредитування.
4. Оплата житла. Житлові субсидії.
5. Утримання та обслуговування житлового фонду.

Ключові поняття: житлова політика, право на житло, житлове кредитування, молодіжне житлове кредитування, житлові субсидії, оплата житла, житловий фонд, утримання житлового фонду, обслуговування житлового фонду; безпритульність і бездомність, бомжування і жебракування.

Перелік питань для дискусії

1. Які можливості реалізації права на житло є законодавчими в нашій державі?
2. У чому полягають особливості сучасної житлової політики?
3. Які механізми житлового кредитування?
4. Які підходи щодо поліпшення житлової політики є в Україні?
5. Яка іноземна житлова програма може бути прийнятною для української держави?

Теми рефератів

1. Житлова політика в Україні.

2. Основні пріоритети соціальної політики в галузі сімейно-шлюбних відносин.
3. Роль соціальної політики у здійсненні сім'єю господарсько-побутової функції.

Література: основна [5; 11; 21; 22; 25; 26; 28; 32];
додаткова [39; 50]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність і зміст соціальної політики.
2. Цілі соціальної політики.
3. Основні завдання соціальної політики.
4. Умови реалізації соціальної політики.
5. Об'єкт соціальної політики.
6. Основні суб'єкти соціальної політики.
7. Сфери діяльності соціальної політики.
8. Фокус соціальної політики.
9. Проблеми, що їх вирішує соціальна політика.
10. Передумови і чинники формування соціальної політики.
11. Соціальне партнерство в соціальній політиці.
12. Особливості діяльності людини як суб'єкта соціальної політики.
13. Основні завдання держави як суб'єкта соціальної політики.
14. Місце і роль політичних партій у реалізації завдань соціальної політики.
15. Особливості діяльності громадських організацій як суб'єктів соціальної політики.
16. Основні завдання профспілок щодо розв'язання завдань соціальної політики.
17. Принципи реалізації соціальної політики.
18. Основні напрями і пріоритети здійснення соціальної політики в сучасних умовах.
19. Цінності соціальної політики.
20. Соціальні відносини як об'єкт соціальної політики.
21. Соціальна структура суспільства і соціальна політика.
22. Процеси соціальної мобільності як об'єкт соціальної політики.
23. Соціальна політика як чинник формування економічних основ розвитку суспільства.
24. Етносоціальна політика як чинник розвитку національної культури.

25. Основні засади оптимізації мовної політики.
26. Правові засади етнонаціональної політики.
27. Основні пріоритети соціальної політики щодо розвитку сім'ї.
28. Вплив соціальної політики на здійснення сім'єю виховної функції.
29. Поняття соціального захисту.
30. Соціальний захист як система.
31. Система соціального захисту в Україні.
32. Напрями соціального захисту
33. Мета соціального захисту.
34. Стратегії соціального захисту.
35. Історія розвитку соціального захисту до кінця XIX ст.
36. Соціальна робота як складова соціальної політики.
37. Класифікація моделей соціального захисту.
38. Характеристика скандинавської моделі соціального захисту (Швеція).
39. Фінансування соціальної сфери у Швеції.
40. Сімейна політика і становище жінок у Швеції.
41. Політика у сфері охорони здоров'я у Швеції.
42. Характеристика корпоративної моделі соціального захисту (Австрія, Німеччина, Нідерланди, Швейцарія).
43. Особливості призначення соціальної допомоги у Німеччині.
44. Становище жінок і сімейна політика у Німеччині.
45. Політика у сфері охорони здоров'я у Німеччині.
46. Характеристика залишкової моделі соціального захисту (Велика Британія).
47. Характеристика рудиментарної моделі соціального захисту (Португалія, Іспанія, Греція, Ірландія).
48. Характеристика соціальної політики США.
49. Особливості організації охорони здоров'я у США.
50. Політика щодо сім'ї у США.
51. Характеристика ліберальної моделі соціального захисту.
52. Характеристика соціально-демократичної моделі соціального захисту.
53. Поняття соціального страхування.
54. Суб'єкти соціального страхування.
55. Об'єкти соціального страхування.
56. Види соціального страхування.
57. Форми державного регулювання соціального страхування.

58. Особливості пенсійного страхування.
59. Медичне страхування.
60. Страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань.
61. Державні соціальні гарантії в Україні.
62. Особливості страхування на випадок безробіття.
63. Поняття соціального нормування.
64. Сім'я як об'єкт соціального нормування.
65. Явище бідності як ракурс соціальної політики.
66. Поняття соціальної допомоги.
67. Завдання соціальної допомоги.
68. Характеристика соціальної допомоги.
69. Види і форми соціальної допомоги.
70. Критерії призначення соціальної допомоги.
71. Характеристика отримувачів соціальної допомоги.
72. Класифікація нормативно-правових актів соціальної політики.
73. Групи документів, що визначають державну соціальну політику.
74. Організаційні рівні інституцій соціальної політики.
75. Інституційна база соціальної політики в Україні.
76. Джерела фінансування соціальної політики.
77. Методи фінансування соціальної політики.
78. Соціальна політика щодо подолання бідності.
79. Політика регулювання зайнятості.
80. Історичні передумови та особливості сфери зайнятості в Україні.
81. Особливості сучасної політики оплати праці в Україні.
82. Стратегії політики охорони здоров'я.
83. Політика охорони здоров'я населення України.
84. Завдання політики в галузі освіти.
85. Державна політика в галузі освіти в Україні.
86. Житлова політика.
87. Соціальний захист людей з обмеженими функціональними можливостями в Україні.
88. Соціальний захист дітей в Україні.
89. Характеристика молодіжної соціальної політики в Україні.
90. Гендерна політика в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Вебер М. Соціологія. Загально історичні аналізи. Політика / Пер. з нім. О. Погорілого. — К., 1998.
2. Ганслі Теренс М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. — К.: Основи, 1996. — 294 с.
3. Головка М., Лінецький С., Пастухов В., Пеньківський В. Основи правознавства: Навч. посіб. — К.: Четверта хвиля, 1998. — 300 с.
4. Головка М., Пастухов В. Зайнятість населення України: соціально-економічні, правові та історичні аспекти. — К.: Друкарня Федерації профспілок України, 1998. — 381 с.
5. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / За ред. В. Тешенко. — К., 2001.
6. Дікон Б., Халс М., Станс П. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту: Пер. з англ. — К., 1999.
7. Жаліло Л., Солоненко І., Волос Б. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти: Навч. посіб. — К., 2001.
8. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти: Курс лекцій. — К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. — 107 с.
9. Князев В. М. Соціальна технологія та управління політичними процесами в Україні. — К., 1995.
10. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. — К., 1999.
11. Лукашевич Н. П., Туленков Н. В. Социология: Учеб. пособие. — К., 2002.
12. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання. — К., 1998.
13. Неспорова А. Занятость и политика на рынке труда в некоторых странах с переходной экономикой. — М., 2000.
14. Пал Лесли А. Аналіз державної політики: Пер. з англ. — К.: Основи, 1999. — 422 с.
15. Парсонс Т. Система современных обществ. — М., 1997.
16. Петюх В. Ринок праці та зайнятість: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1997. — 120 с.
17. Петюх В. Ринок праці: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999. — 288 с.
18. Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посіб. — К., 1996.

19. *Рынок труда и социальная политика в Центральной и Восточной Европе: переходный период и дальнейшее развитие: Пер. с англ. / Под ред. Н. Барра; — М.: ИКЦ “ДИС”. — 1997.*
20. *Роик В. Д. Социальное страхование: история, проблемы, пути совершенствования. — М., 1994.*
21. *Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. — К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2005. — 253 с.*
22. *Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі. — К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2003. — 252 с.*
23. *Семигіна Т. Методичні матеріали до теми “Ринок праці та зайнятість” курсу “Соціальна політика в Україні”. — К., 2001.*
24. *Скрипник О. Соціальна, правова держава в Україні: Проблеми теорії і практики. — К., 2000.*
25. *Скуратівський В. А. Соціальні цінності українського суспільства. Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи. — К., 2001.*
26. *Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002. — 200 с.*
27. *Скуратівський В. А., Палій О. М., Ліанова Е. М. Соціальна політика: Навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спец. “Державне управління”. — К., 1997.*
28. *Скуратівський В., Троциньський В., Чукут С. Гуманітарна політика в Україні. — К., 2002.*
29. *Соціальні пріоритети ринку праці: методологія, практика, шляхи забезпечення / За ред. С. І. Бандури. — К., 2001.*
30. *Спікер П. Соціальна політика: теми та підходи. — К.: Фенікс, 2000. — 400 с.*
31. *Управление занятостью и организация трудоустройства: Обзорная информация / Б-ка управляющего персоналом: мировой опыт / Сост. В. И. Яровой; Под ред. Г. В. Щёкина. — К.: МАУП, 1995. — 176 с.*
32. *Ягодка І. Соціальна інфраструктура і політика: Навч. посіб. — К., 2000.*

Додаткова

33. *Баланда А. Л. Неформальна зайнятість як новітній фактор розвитку національного ринку праці України. — К., 1999.*
34. *Богиня Д. П., Грішнова О. А. Основи економічної праці: Навч. посіб. — К., 2002.*

35. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. — Донецьк, 2001.
36. *Герасимчук В. І.* Проблема вдосконалення структури і якості робочої сили та шляхи її розв'язання. — К., 2001.
37. *Економіка* труда і соціально-трудові отношения / Под ред. Г. Г. Меликьяна, Р. П. Колосовой. — М., 1996.
38. *Колодто Г.* Глобалізація і перспективи розвитку постсоціалістичних країн: Пер. з пол. — К., 2002.
39. *Лоренц У.* Социальная работа в изменяющейся Европе. — К.: Ассоциация психиатров Украины, 1997.
40. *Манків Г.* Макроекономіка: Пер. з англ. — К., 2000.
41. *Менеджмент* в охороні здоров'я: Структура та поведінка організацій охорони здоров'я / За ред. С. Шортела та А. Калюжного. Пер. з англ. — К.: Основи, 1998. — 560 с.
42. *Проблема* бідності в контексті української стратегії реформ. Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.; За заг. ред. І. Розпутенка. — К., 2002.
43. *Салтман Р. Б., Фигейрас Дж.* Реформы системы здравоохранения в Европе. Анализ современных стратегий: Пер. с англ. — М.: ГО-ЭТАР МЕДИЦИНА, 2000. — 432 с.
44. *Скуратівський В. А.* Етносоціальна культура як саморегульована система: Навч. посіб. — К., 1993.
45. *Скуратівський В. А.* Етносоціальна культура: проблеми саморегулювання. — К., 1993.
46. *Скуратівський В. А., Шевченко М. Ф.* Соціальні системи і соціологічні методи їх дослідження. — К., 1998.
47. *Соціологія:* Навч. посіб. / За ред. С. О. Макаєва. — К., 1999.
48. *Сунян В. Б.* Американская экономика: новые реальности и приоритеты XXI века. — М., 2001.
49. *Фролов С. С.* Социология: Учебник. — М., 1997.
50. *Чукот С. А.* Генеза духовної культури (управлінський вимір). — К., 1999.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок підготовки реферату (письмової роботи)

*Схема описового аналізу соціальної політики*¹

Аналіз ситуації

- Характеристика групи населення, на яку спрямовується політика: чисельність, склад, тенденції, прогнози щодо чисельності та складу, особливі риси, потреби.
- Аналіз проблеми (проблем): причини та чинники, що впливають на її (їх) виникнення, поширення, вплив на інші проблеми; аналіз тенденцій.

Аналіз ситуації передбачає також аналіз готовності суспільства вирішувати проблему і забезпечити можливості для її розв'язання:

- Аналіз політичної ситуації: політичні передумови та політична кон'юнктура: готовність політичних партій та фракцій розв'язувати проблему.
- Аналіз економічної ситуації: економічні можливості розв'язання проблеми.
- Аналіз соціальної ситуації: демографічні, ціннісні та культурні передумови — готовність суспільства (окремих груп) до розв'язання проблеми: соціально-демографічні особливості, очікування, стереотипи, відносини, цінності, пріоритети тощо.
- Визначення цілей та завдань соціальної політики:
- зазначити цілі та завдання соціальної політики, задекларовані в “Основних напрямках соціальної політики” або інших відповідних документах;
- визначити цілі та завдання соціальної політики відповідно до ситуації.

Висновки. Чи відповідають ситуації цілі та завдання політики, задекларовані в “Основних напрямках соціальної політики” або інших відповідних документах. Пояснити власну точку зору.

Опис політики

Цей розділ передбачає опис системи організації та втілення політики: нормативно-правової бази, спеціальних програм, заходів, допомоги, пільг, послуг, що існують завдяки цій політиці:

¹ *Іванова О. Л.* Соціальна політика: теоретичні аспекти: Курс лекцій. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2003. — С. 104–105.

- Документальної бази (ратифіковані міжнародні документи, закони, постанови, положення щодо застосування законів, положення про заклади (служби), державні програми тощо).
- Системи соціальних інституцій, що розробляють та здійснюють соціальну політику у цій сфері.
- Фінансування політики в цій сфері: суми, джерела та методи фінансування.
- Аналіз використання інструментів соціальної політики.

Оцінка політики

Для того щоб правильно написати цей розділ, доцільно згадати, що цілями оцінювання політики є:

- корекція діючої політики або
- визначення більш ефективної альтернативи.

Завдання оцінювання політики:

- визначення адекватності соціальної політики існуючим потребам;
- визначення ефективності соціальної політики (ступеня досяжності цілей);
- визначення економічності соціальної політики;
- визначення сильних та слабких елементів.

У цьому розділі необхідно зробити такі висновки:

- переваги діючої політики;
- недоліки діючої політики;
- необхідні інновації (якщо недостатньо наблизилися до цілі, то чому, які корективи потрібно зробити);
- корекція діючої політики;
- перехід до альтернативної політики.

Приклад складання плану реферату (письмової роботи)

Тема: *Політика розв'язання проблеми безробіття в Україні*

Вступ.

Розділ 1. Аналіз ситуації щодо безробіття в Україні.

- 1.1. Поняття “безробіття” та його види.
- 1.2. Особливості проблеми безробіття в Україні.
- 1.3. Характеристика безробітних в Україні.
- 1.4. Передумови розв'язання проблеми безробіття в Україні.
- 1.5. Цілі та завдання соціальної політики щодо розв'язання проблеми безробіття в Україні.

Розділ 2. Політика щодо розв'язання проблеми безробіття в Україні.

2.1. Документальна база політики розв'язання проблеми безробіття.

2.2. Функції Міністерства праці і соціальної політики України та Державної служби зайнятості у розв'язанні проблеми безробіття.

2.3. Фінансування політики розв'язання проблеми безробіття.

2.4. Використання інструментів політики для розв'язання проблеми безробіття в Україні.

Розділ 3. Оцінка політики розв'язання проблеми безробіття в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ДЕФІНІЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Адресна допомога — разові або періодичні грошові виплати чи забезпечення майном, які здійснюються на підставі спеціальних рішень органів влади та управління чи громадських організацій. Законодавством передбачені такі види адресної допомоги: адресні субсидії, цільова допомога, гуманітарна та благодійна допомога. Видатки на виплату адресної допомоги провадяться за рахунок бюджетних коштів, позабюджетних фондів місцевих органів влади, коштів Пенсійного фонду, благодійних фондів, особистих коштів громадян.

Адресність — принцип надання соціальної допомоги тим, кого вважають такими, що справді потребують такої матеріальної допомоги чи послуг. Передбачає перевірку відповідності умов заявника визначеним критеріям, найчастіше — перевірку ступеня нужденності, тобто перевірку майнового стану та матеріального забезпечення прохача допомоги.

Антимонopolна політика — економічна політика, спрямована на запобігання monopolній діяльності, її обмеження та припинення, а також на розвиток конкуренції.

Безробіття — вимушене й тривале припинення роботи через неможливість знайти робоче місце. Рівень безробіття — відсоток кількості робочої сили, що залишилася без роботи, до загальної кількості робочої сили. Довготривале безробіття — безробіття, що триває понад 12 місяців.

Бідність — відсутність достатніх матеріальних і культурних засобів для підтримання рівня життя, прийняттого у цьому суспільстві. Виділяють відносну та абсолютну бідність (зубожіння).

Валовий внутрішній продукт (ВВП) — міра виробництва товарів і послуг на внутрішньому ринку праці; характеризує загальний рівень економічної активності крани.

Валовий національний продукт (ВНП) — міра виробництва товарів і послуг як на внутрішньому ринку праці, так і на її зовнішньому ринку, враховує експорт та імпорт і прибуток від закордонних операцій.

ВВП на душу населення — показник, який характеризує рівень добробуту в країні. Він визначає загальний обсяг товарів і послуг у перерахунку на кількість мешканців країни.

Вибірковість — принцип надання соціальної допомоги, коли її отримують члени цільової групи, визначеної за певними критеріям.

Виключення — реальне або уявне, повне чи часткове вигнання суспільством зі своїх лав однієї людини чи групи людей.

Гендерна політика — утвердження партнерства статей у визначенні та втіленні політичних цілей і завдань та методів їх досягнення в діяльності політичних структур — держави, політичних партій, громадсько-політичних об'єднань.

Глобалізація — процес становлення світу як цілісності; складовими цього процесу можна вважати: світовий рух капіталу та робочої сили; створення глобального виробництва; активізацію діяльності міжнародних та наднаціональних структур; розвиток інформаційних технологій та миттєве й вільне поширення інформації; взаємопроникнення культур тощо.

Глобальна політика — великомасштабна діяльність держав, урядів, міжнародних політичних і наукових організацій з дослідження і вирішення глобальних проблем сучасності не лише в національних і регіональних межах, а й у планетарному масштабі.

Громада — населення певної географічної місцевості, яке має спільні органи самоврядування; в широкому сенсі — будь-яка соціальна група, об'єднана спільною приналежністю до території, релігій, культури, етносу, громадським утворенням тощо. Інші назви — община, спільнота.

Загальні податки — національна система збирання податків, завдяки якій держава збільшує свої прибутки через стягнення податків із заробітку найманих працівників, прибутків від капіталовкладень, успадкованого майна, витрат тощо.

Індекс людського розвитку — важливий соціальний показник, який дозволяє порівнювати соціальну ситуацію в різних країнах. Його розраховують, виходячи з середньої очікуваної тривалості життя при народженні, рівня освіти та розміру реального ВВП на душу населення.

Інфляція — відсоток зростання цін в економіці, яке часто вимірюють індексом споживчих цін. Щоб стежити за рівнями інфляції, уряди обраховують вартість споживчого кошика. Індекс споживчих цін (рівень інфляції) використовують у багатьох країнах для встановлен-

ня рівня фіксованих доходів (пенсій, виплат із фондів соціального страхування).

Коефіцієнт заміщення — співвідношення між розміром пенсії (чи соціальної виплати) та розміром заробітної платні впродовж певного періоду.

Корпоратизм — система, за якої провідна роль і регламентована влада належать об'єднаним професійним організаціям роботодавців та (або) найманих працівників.

Політика рівних можливостей — система найму на роботу, яка забезпечує однакові шанси працевлаштування для чоловіків і жінок, людей різного віку, а також людей, які мають (не мають) функціональні обмеження, тобто інвалідність.

Політична раціональність або політична здійсненність — визначає політичний ризик, можливість підтримки, опозиції, поразки; перспективи уряду на переобрання та підтримку пересічних виборців, ставлення до уряду, здатність підвищити популярність уряду — завоювання довіри, уникнення критики.

Рівень життя — стан матеріального добробуту окремої особи, тобто купівельна спроможність щодо товарів, нерухомості та послуг.

Робоча сила — чисельність усіх працюючих, включно з працюючими пенсійного віку, які мають оплачувану роботу, або є samozайнятими, хто має роботу, але не працює на ній, а також безробітними, — тими, хто не має роботи, але шукає її та готовий до неї приступити.

Солідарність — принцип фінансування соціальних програм, згідно з яким внески соціального страхування та податки, сплачувані однією категорією працюючих, використовують для забезпечення інших категорій працюючих або населення (наприклад, за рахунок внесків теперішнього покоління працюючих можуть виплачувати пенсії тим, хто досяг пенсійного віку).

Соціальна допомога — різнопланова допомога в грошовому або натуральному вигляді особам, які не мають достатніх засобів для задоволення основних потреб і досить часто не захищені соціальним страхуванням.

Соціальна політика — сукупність заходів, спрямованих на досягнення певних соціальних цілей; її мета полягає в забезпеченні добробуту громадян та посиленні соціальної солідарності в сус-

пільстві. Сферами соціальної політики вважають: соціальний захист (забезпечення), зайнятість, охорону здоров'я, житло, освіту.

Соціальна програма — програма або ініціатива, спрямована на поліпшення соціальних умов.

Соціальне — якість, внутрішньо притаманна особистості й спільноті, яка формується в результаті процесів соціалізації. Соціальне відображає зміст і характер відносин між суб'єктами як результат виконання людиною певних соціальних ролей, які вона бере на себе, стаючи членом спільноти. Соціальне — продукт взаємодії суб'єктів, який проявляється в культурі, оцінках, способі життя людей.

Соціальне забезпечення — державна система матеріальної підтримки соціально вразливим групам населення, яку фінансують за рахунок страхових внесків, а також податків та інших джерел надходження.

Соціальне страхування — встановлена державою система права щодо надання соціальних послуг та матеріального забезпечення громадянам у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від громадянина причин, старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових коштів, що формуються шляхом сплати страхових внесків працедавцями та найманими працівниками, а також бюджетних асигнувань у випадках, визначених законодавством.

Соціальний захист — означає сукупність соціальних і юридичних гарантій, метою яких є забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально-економічних прав, передовсім права на рівень життя, необхідний для нормального відтворення та розвитку особистості. У розумінні Європейського Союзу, соціальний захист — це ефективні засоби, які дозволяють впровадити необхідний рівень солідарності між особами, які отримують доходи, та особами, що їх не мають через вік, стан здоров'я та неможливість знайти роботу.

Соціальні партнери — суб'єкти трудових відносин, тобто роботодавці та працівники (або їхні представники). Учасником соціального партнерства в деяких випадках виступає й держава.

Соціальні проблеми — негативні аспекти в житті суспільства, які розглядають як такі, що потребують втручання з боку держави.

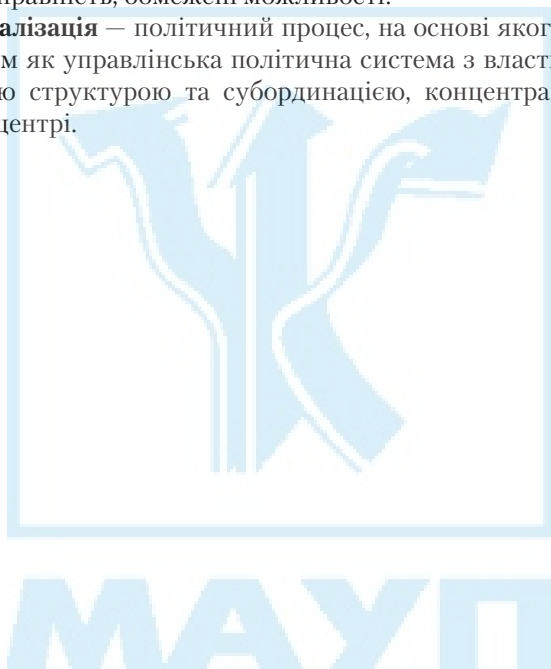
Універсальність — принцип соціального захисту (соціального забезпечення), згідно з яким все населення отримує гарантії соціального

забезпечення на всі випадки соціального ризику (або на конкретний випадок соціального ризику — якщо мова йде про універсальність певної соціальної програми).

Фокус соціальної політики — це люди, або соціальні одиниці, на яких політика впливає безпосередньо.

Функціональні обмеження — вроджений чи набутий недолік фізичних або розумових здібностей людини, який перешкоджає їй самостійно забезпечити повністю або частково потреби нормального особистого та (або) соціального життя. Інші назви — інвалідність, неповносправність, обмежені можливості.

Централізація — політичний процес, на основі якого формується централізм як управлінська політична система з властивими їй вертикальною структурою та субординацією, концентрацією влади в єдиному центрі.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Плани семінарських занять.....	4
Питання для самоконтролю.....	12
Список літератури.....	15
Додатки.....	18

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>С. М. Толкачова</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. М. Каденко</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3631

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП